

Пърл Бък

ИЗТОЧЕН ВЯТЪР, ЗАПАДЕН ВЯТЪР

Сагата на едно китайско семейство

София, 2020

Преводът е направен по изданието:

Pearl S. Buck

EAST WIND: WEST WIND

The Saga of a Chinese Family

The Pearl S. Buck Family Trust © 1930, renewed 1957

© Издателство „Изток-Запад“, 2020

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Петя Петкова, превод, 2020

© Деница Трифонова, корица, 2020

ISBN 978-619-01-0611-1

Пърл Бък
ИЗТОЧЕН ВЯТЪР,
ЗАПАДЕН ВЯТЪР

Превод от английски
Петя Петкова

БИБЛИОТЕКА

ИЗТОК

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

София Катърова
Братислав Иванов
Петко Хинов
Любен Козарев

№ 1		<i>36-ТЕ СТРАТЕГЕМИ</i>
№ 2	Евгения Завадска	<i>ШЪТАО И НЕГОВИТЕ „БЕСЕДИ ЗА ЖИВОПИСТА“</i>
№ 3	Дайсецу Судзүки	<i>ДЗЕН И ЯПОНСКАТА КУЛТУРА</i>
№ 4	Уан Юнбин	<i>НОШНИ РАЗГОВОРИ КРАЙ ОГНИЩЕТО</i>
№ 5	Алън Уотс	<i>ДАО НА ВОДАТА</i>
№ 6	Лин Ютан	<i>БИТ И ДУШЕВНОСТ НА МОЯ НАРОД</i>
№ 7	Доген	<i>СЪКРОВИЩАТА НА СЪЗЕРЦАНИЕТО</i>
№ 8	Лу Сюн	<i>СТАРИ ИСТОРИИ В НОВА РЕДАКЦИЯ</i>
№ 9	Франсоа Жулиен	<i>ИСКАШ ЛИ ДА УСПЕЕШ, ЗАОБИКОЛИ</i>
№ 10	Ли Шанин и др.	<i>ДЗАДЗУАН</i>

РОМАНИ

№ 1	Ши Найан	<i>Крайречно царство, т. 1, т. 2</i>
№ 2	Ши Юкун	<i>ЧУДНИТЕ ДЕЛА НА СЪДИЯТА БАО, т. 1</i>
№ 3	Лин Ютан	<i>ЕДИН МИГ В ПЕКИН</i>

ИЗТОЧЕН ВЯТЪР,
ЗАПАДЕН ВЯТЪР

ЧАСТ ПЪРВА

ЕДНА КИТАЙКА РАЗКАЗВА

На теб, сестро моя, ще разкажа. Не бих могла да споделя това с някого от своите, защото няма да проумеят далечните страни, където съпругът ми е живял дванайсет години. Нито бих могла да говоря открито с някоя от чужденките, които не познават моя народ и начина ни на живот, възприет още от времето на древната империя. Но ти? Ти живееш сред нас, откакто се помниш. Макар да идваш от онези други земи, където съпругът ми е изучавал западните науки, ти ще разбереш. Казвам истината. Нарекох те „моя сестра“. Ще ти разкажа всичко.

Знаеш, че моите уважавани предци са живели в този старинен град на Средното царство цели петстотин години. Никой от тези достопочтени люде не се е увличал по новото, нито пък е искал да се промени. Всички те са живели спокойно и достойно, уверени в своята висока нравственост. Родителите ми ме отгледаха съгласно дълбоко тачените традиции. Никога не съм си представяла, че бих могла да пожелаая да съм различна. Без да се замислям над това, ми се струваше, че аз съм същата като всички онези, които са наистина хора. Ако отдалече, от света отвъд стени-те на дома ми, до мен достигнеше мълавата за жени, които не са като мен, жени, които се движат свободно, подобно на мъже, аз не се замислях за тях. Следвах възприетите обичаи на предците си, както бях научена. Нищо от външния свят не ме достигаше. Не желяех нищо. Но ето че настъпи денят, когато наблюдавам жадно тези странни създания –

тези модерни жени, – и търся начин да стана като тях. Не заради себе си, сестро, а заради съпруга си.

В неговите очи аз не съм достатъчно привлекателна! Така е, защото е прекосил Четирите морета до други, далечни страни и там се е научил да харесва нови неща и порядки.

Майка ми е мъдра жена. Детството ми свърши, когато станах на десет и се превърнах в девойка. Тогава тя ми каза следното: „Пред мъжа жената трябва да запазва мълчание, подобно на цвете, и да се оттегля възможно най-бързо, без да създава смут.“

Помнех тези ѝ думи, когато застанах пред съпруга си. Наведох глава и сложих ръце пред себе си. Не му отвърнах, когато ме заговори. Но, о, боя се, че той намира мълчанието ми за отегчително!

Когато търся в ума си тема, с която да го заинтригувам, той внезапно се оказва празен като оризище след прибирането на реколтата. Докато съм сама с ръкоделието си, си мисля за множество изящни и красиви неща, които мога да му кажа. Ще му кажа колко го обичам. Ала не с безсрамните думи, заимствани от ненаситния Запад. А със скрити послания като това: „Господарю, забеляза ли днес как изгря зората? Сякаш унилата земя подскочи да посрещне слънцето. Мрак. И после мощно изригване на светлина като внезапно zazвучала музика! Скъпи господарю, аз съм твоята унила земя, която те очаква.“

Или като това, когато вечер отплава в Лотосовото езеро: „Ами ако бледите, мъждиви води никога не усетят как луната ги привлича? Ако вълната никога не се събуди за живот от допира на светлината ѝ? О, господарю мой, пази се и се върни при мен невредим, за да не съм бледа и мъждива без теб!“

Но когато той дойде при мен, облечен в чудноватите си чуждоземни дрехи, аз не мога да изрека нищо такова. Възможно ли е да съм се омъжила за чужденец? Говори малко и небрежно, а погледът му се плъзва набързо по мен, макар

да съм пременена в сатенената си рокля с цвят на праскова и в косите ми да са сплетени перли.

Това е моята болка. Омъжена съм едва от месец, а той не ме намира красива.

От три дни размишлявам, сестро. Трябва да прибягна към коварство и да намеря начин да привлека вниманието на съпруга си. Нима не произлизам от род, в който поколения жени са спечелвали благоразположението на господарите си? В продължение на стотици години не са се раждали лишени от красота освен една и онази Гуймей от времето на Сун, която на три години била белязана от едра шарка. Въпреки това пише, че дори тя имала очи като черни скъпоценни камъни и глас, който разтрептявал сърцата на мъжете като вятър в бамбука през пролетта. Съпругът ѝ бил толкова запленил от нея, че макар да имал шест наложници, както прилягало на богатството и сана му, не обичал никоя от тях така, както обичал нея. А моята предшественица Ян Гуйфей – онази, която носела бяла птица на китката си – държала в благоуханните си длани цялата империя, тъй като императорът, Небесният син, бил луд по красотата ѝ. А аз, макар и най-незначителната сред тези така благородни жени, все пак трябва да нося тяхната кръв в кръвта си и костите им да са моите кости.

Огледах се в бронзовото си огледало. Не заради себе си, а само заради него ще ти кажа следното – виждам, че съм по-привлекателна от мнозина други жени. Виждам, че очите ми са отчетливо очертани, бялото е отделено от черното; виждам, че ушите ми са малки и изящно притиснати към главата, така че обиците от нефрит и злато прилепват, а не стърчат; виждам, че и устата ми е малка и образува желаната извивка в овала на лицето ми. Ще ми се само да не бях толкова бледа и веждите ми да продължаваха още три милиметра към слепоочията. Поправям бледността си с малко руж на дланите, който втривам в страните си. А четка, потопена в чернило, прави веждите ми съвършени.

Тогава съм достатъчно привлекателна и готова за него. Но в мига, в който погледът му се спре върху мен, осъзнавам, че не забелязва нищо, ни устни, ни вежди. Мислите му блуждаят по земята, по морето, навсякъде другаде освен на мястото, където съм застанала в очакване!

Когато гадателят определи деня за сватбата ми, когато червените лакирани кутии бяха напълнени до краен предел, когато алените сатенени юргани на цветя бяха натрупани на купчини върху масите и сватбените торти се издигаха като пагоди, майка ми заповяда да се явя в стаята ѝ. След като си измих ръцете и си пригладих косата, влязох в покоите ѝ. Беше се настанила на черния си резбован стол и отпиваше от чая си. Дългата ѝ бамбукова лула със сребърен обков беше подпряна на стената до нея. Застапах пред нея свела глава, не смеех да я погледна в очите. Въпреки това усещах настойчивия ѝ взор да обхожда лицето ми, тялото ми, краката ми. Пронизващата му топлина проникваше до сърцето ми в тишината. Най-накрая тя ми нареди да седна. Опипваше разсеяно динените семки в чинийка на масата до нея, а лицето ѝ беше застинало в обичайния израз на непроницаема тъга. Майка ми беше мъдра.

– Гуйлан, дъще моя – започна тя, – предстои ти да се омъжиш за мъжа, с когото си сгодена още преди да се родиш. Твоят и неговият баща бяха побратими. Заклеха се да се сродят чрез децата си. Тогава годеникът ти беше на шест години. Ти се роди през същата година. Така съдбата ти беше определена. Отгледана си с тази идея.

През седемнайсетте години на живота ти аз съм те подготвяла за този час, часа на сватбата ти. Във всичко, което съм те научила, съм се съобразявала с двама души, с майката на съпруга ти и със съпруга ти. Заради нея те научих как да приготвяш и да поднасяш чай на по-възрастните от теб; как да стоиш в тяхно присъствие; как да слушаш в мълчание, когато те хвалят или порицават; научила съм те да се

подчиняваш във всичко така, както цветето се подчинява и на слънцето, и на дъжда.

За съпруга ти съм те научила как да се разкрасяваш, как да му говориш с очи и изражение, но без думи, как да... но тези неща ще ги разбереш, когато настъпи часът и останеш насаме с него.

Следователно си добре подготвена във всички задължения на благородница. Познаваш приготвянето на сладкишите и изтънчените ястия, за да изкушиш апетита на съпруга си и да спечелиш одобрението му. Не спирай да го очароваш със своята находчивост в направата на различни блюда.

Познаваш добре обноските и правилата на аристократичния живот – как да влизаш и излизаш в присъствието на по-висшестоящи от теб, как да говориш на онези, които стоят по-долу, как да се качваш на носилката си, как да поздравяваш майка му пред други хора. Поведението на домакиня, свенливите усмивки, изкуството да украсяваш косата си с бижута и цветя, червенето на устните и боядисването на ноктите, използването на благоухания по тялото, избирането на изящни обувки за малките ти стъпала... ах, тези твои стъпала и сълзите, които проля заради тях! Но не съм виждала жена от твоето поколение с по-малки стъпала. Моите бяха съвсем малко по-малки на твоите години. Само се надявам, че семейство Ли се е вслушало в думите ми и са бинтовали стъпалата на дъщеря си, годеницата на брат ти, моя син, също толкова здраво. Но се боя, защото чувам, че тя е изучавала Четирите книги¹, а при жените учеността никога не върви ръка за ръка с красотата. Трябва да пратя отново вест на сватовницата по този въпрос.

Що се отнася до теб, дете мое, ако снаха ми не ти отстъпва по нищо, няма да се оплаквам прекалено. Научена

¹ Заедно с т. нар. Пет класики това са основополагащите трудове в конфуцианството, в които са описани ключовите ценности и системата от вярвания. [Всички бележки са на преводача.]

си да свириш на древната арфа, чиито струни са докосвани от поколения жени от нашия род за удоволствие на господарите им. Пръстите ти са изкусни и имаш дълги нокти. Дори знаеш най-прочутите стихове от старите поети и можеш да ги пееш сладостно под съпровода на арфата. Не виждам как дори свекърва ти би намерила пропуски в работата ми. Освен ако не родиш син! Но ще отида в храма и ще направя приношение на богинята, ако не заченеш през първата година.

Страните ми поруменяха. Откакто се помня, знам за раждането и майчинството. Желанието за синове в домакинство като нашето, в което баща ми имаше три наложници и тяхната единствена цел бе да зачеват и да раждат деца, беше нещо твърде обикновено и лишено от каквато и да било загадъчност. Въпреки това, като си го представих за себе си... но майка ми дори не забеляза пламналите ми страни. Тя седеше потънала в размисъл и пръстите ѝ отново се заиграха с динените семки.

– Има само едно нещо – рече накрая, – той е бил по чужди земи. Дори е учил тяхната медицина. Не знам... но стига толкова! Времето ще покаже. Свободна си.

Не си спомням майка ми някога да е изричала толкова много думи, сестро моя. Тя рядко казваше каквото и да било, проговаряше само за да поправя или да заповядва. Така беше редно, защото никоя друга жена в дома не беше равна на нея – съпругата – нито по ранг, нито по природни дарби. Виждала ли си майка ми, сестро? Тя е много слаба, помниш, а лицето ѝ е така бледо и спокойно, че сякаш е издялано от слонова кост. Чувала съм да казват, че на младини, преди да се омъжи, притежавала забележителната красота на пеперудени вежди и устни, изящни като кораловите пъпки на дюлята. Дори сега, макар да е изпито, лицето ѝ запазва отчетливия овал на портретите на жените от древни времена. А за очите ѝ третата наложница, която притежава дар слово, веднъж каза: „Очите на съпругата са тъжни скъпоценности, черни перли, които умират, защото са познали твърде много скръб.“

Ах, моята майка!

В детството ми нямаше друга като нея. Тя знаеше много неща и се движеше с привичното си тихо достойнство, което всяваше страх у наложниците и техните деца. Но слугите ѝ се възхищаваха, макар да не я харесваха. Чувах ги да роптаят, защото не можеха да откраднат нищичко от кухнята, без тя да забележи. Въпреки това тя никога не ги мъмреше на висок глас, както правеха наложниците, когато бяха ядосани. Ако майка ми видеше нещо, което не ѝ се нравеше, устните ѝ изричаха съвсем